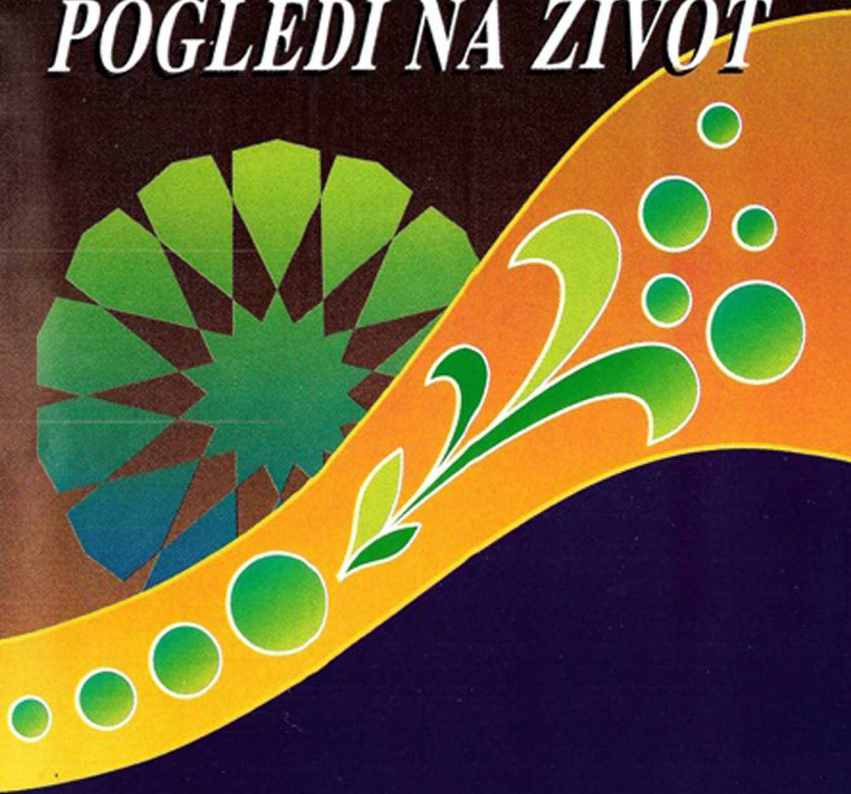

Senaid Zajimović

ŽENA I ISLAMSKI POGLEDI NA ŽIVOT

Senaid Zajimović

**ŽENA I ISLAMSKI
POGLEDI NA ŽIVOT**

دار الإفتاء
للنشر والتوزيع
الدمام، السعودية

Studija
ŽENA I ISLAMSKI POGLEDI
NA ŽIVOT

Sastavio
Senaid Zajimović

Lektor
Hanka Kadribegović

Obrada
M. Kantić

Recenzent
Muhammed Porča

Amman-JORDAN

1416-1996

"Zemaljski život je blago,
a najveće blago ovoga
svijeta je dobra i
poslušna žena." (Hadis)

BISMILLAHIRRAHMANIRRAHIM

Uvod

Hvala Allahu Gospodaru svjetova. Neka je salavat i selam na Njegovog Poslanika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Najistinitiji govor je Allahov govor, a najbolji put je put Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Gospodaru moj, na Tebe se oslanjam i od Tebe pomoć i uputu tražim.

Pokušat ću da u ovom kratkom izlaganju, u domenu svojih mogućnosti, obradim pet aktuelnih problema vezanih za ženu i njenu ulogu u okvirima islamskog učenja. Tih pet cjelina su slijedeće:

- Žena kao ravnopravni član ljudske zajednice,
- Žena prije Islama i u Islamu,
- Žena kao majka i lažna emancipacija,
- Žena kao supruga,
- Obrazovanje žene i stav šerijata po tom pitanju.

O ženi je potrebno govoriti, iako je to veoma česta tema, zbog toga što postoje pogrešna, možda zlonamjerna i tendenciozna mišljenja o neravnopravnom položaju žene u Islamu, a posebno što takva mišljenja, često puta nalaze svoju potvrdu i u praksi nekih primitivnih muslimanskih sredina.

1. Žena kao ravnopravni član ljudske zajednice;

Prije svega da kažemo; žena je ljudsko biće kao i muškarac i od iste su vrste kao što Kur'an kaže: **بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ** "Vi ste iste vrste".¹ I u tom pogledu nema nikakvih razlika. Kada je Allah stvorio Adema, stvorio je i Havu. U drugom ajetu stoji: **يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَا النَّاسَ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ** "O ljudi, Mi smo vas stvorili od jednog čovjeka i jedne žene." ² **يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا...** "O ljudi, bojte se Gospodara koji vas od jednog čovjeka stvori, i od njega njegovu drugu

¹ Suretun-Nisa': 25.

² Suretul-Hudžurat: 13.

stvari." ³⁾ S obzirom na to da je žena potpuno ravnopravna s čovjekom kao ljudska vrsta, Islam ju je učinio ravnopravnom s njim i u pravima i dužnostima, uopće. Kada god se Kur'an obraća muškarcu, obraća se i ženi. Tu je upotrebljen izraz "O ljudi" ili "O vjernici", u što spadaju i jedni i drugi. A razlike između žene i muškarca u nekim pravima su došle s obzirom na njihove prirodne različitosti i različite uloge u pojedinim segmentima života. Moramo obratiti pažnju na to, da ako je Islam uskratio pravo ženi u nekim okolnostima, nadomjestio je to uskraćenje nečim što je bolje iz druge oblasti, ili je ono bilo dobro za nju i u njenu korist. Postoje određene fizičke i duševne razlike među spolovima i zbog njih je došlo do pravljenja i određenih razlika u

³Suretun-Nisa': 1.

nekim pravima i dužnostima (primjer ostavštine).

2. Žena prije Islama i u Islamu;

Da bi nam bio potpuno jasan položaj žene u Islamu, moraćemo se osvrnuti na njen status prije Islama. Pri tome, ne znam, da li je uopće moguće upotrijebiti izraz žena kao ljudsko biće, u vrijeme paganstva. Čini mi se da ona tada nije imala takav atribut, a evo zašto; kada bi se u nekoga rodilo žensko dijete, to bi bila sramota, i zbog toga bi ona bila ubijena (živa zakopana). A ako bi slučajno ostala živa, kao takva ne bi imala nikakvih prava. Smatrana je običnim predmetom kao i sve druge stvari koje služe muškarcu. Ona je vrijedila jedino kao spol i u tom smislu ju je muškarac i iskorištavao.

Bila je manje poštovana od jedne životinje. Arapi su više pažnje posvećivali životinji nego ženi. Ispod vlasti oca, ona je prelazila pod vlast muža, koji ju je mogao i ubiti, prodati ili drugima dati na uživanje i izivljavanje. Smrću muža, zajedno sa ostalim stvarima je nasljeđivana i pripadala bi onome ko je se prvi dočepa. Bračna veza je bila lišena svih materijalnih i moralnih obaveza. Žena je kao i muškarac mogla imati neograničen broj muževa, više ljudi koji su se s njom sastajali. Vladala je i poligamija i poliandrija. Jednom riječju, vladao je strašan nemoral koji svoju najvišu tačku kulminacije doživljava u ženidbi s rođenom majkom, sestrom i kćerkom. Takvo je, otprilike, bilo stanje žene prije Islama kod Arapa. Ništa bolji položaj ona nije imala ni u drugim zajednicama (narodima).

- Kod starih Grka žena je bila obični rob, što se da razumjeti iz ovih Aristotelovih riječi: *"Žena je muškarcu ono što je rob gospodar, tjelesni radnik duhovnom varvarinu Jelihu."* (Stara Grčka mudrost)

- Kod Rimljana je žena uvijek bila pod tutorstvom i nikada nije mogla da raspoláže svojom sudbinom. Bila je predmet svojine.

- Kod starih Jevreja je isključena iz naslijeđa i bila je beznačajna. Ovako bi se oni molili Bogu ujutro: *"Da si hvaljen Bože, Gospodaru naš i svega svijeta, koji me nisi učinio ženom."*

- Kod starih Hindusa imala je ulogu povećanja nataliteta. Njihov filozof Manu kaže: *"Sramoti je uzrok žena, zato treba izbjegavati ženu."* (Indijska filozofija).⁴

Što se tiče ovih ostalih naroda njen položaj ni danas nije bitno drugačiji.

⁴ "Islamski brak" Tarik Haverić.

Islam zatiče ženu u ovakvom stanju i ne samo da pokušava da izvjesnim propisima ublaži to očajno stanje, nego ga iz temelja mijenja. To je onda bila prva socijalna revolucija, ako je možemo tako nazvati, a ujedno i smrtna udarac dotadašnjim pogledima i shvatanjima naroda u kojima se Islam pojavio. Islam je dao ženi ličnost koju nije imala, kako smo vidjeli iz prethodnog. Na prvom mjestu je zabranio zakopavanje žive ženske djece. Poliandrija je za sva vremena ukinuta a poligamija ograničena, odnosno, bolje rečeno, strogo uslovljena. Punoljetstvom postaje slobodna građanka i sposobna je da vrši sve dopuštene pravne poslove. Ima pravo da raspolaže, kako ona hoće, sa svojom imovinom. Ona može ići na sud, podnositi tužbu sudu, a može i svjedočiti. Može biti zastupnik, kao i muškarac, ako ispuni određene uslove.

Može sama sticati zaradu i izdržavati se. Muslimanka se može nesmetano prosvjećivati i pohađati škole, isto kao i musliman.

Sada slobodno možemo konstatovati da je Islam u ono vrijeme došao da spasi ženu i da je izvuče iz blata. I, zaista je, u tom pogledu izvršio revolucionarne promjene. Najznačajnije je i najrevolucionarnije to što je Islam povratio ženi sva osnovna obilježja ljudskog bića, oslobodio je eksploatacije čovjeka i potpuno je sa njim izjednačio. Ženi, njenom položaju u društvu, njenim pravima i međusobnim odnosima muškarca i žene, Kur'an posvećuje najveću pažnju. Oko deset sura se izričito bavi ovim problemima, a ni u ostalima slična pitanja nisu izostavljena. Pođimo redom:

- Kao prvo, Kur'an govori o zajedničkom osnovu iz kojeg su nastali i muškarac i

žena, o čemu smo već govorili. I u tome je očividno da su osnovni elementi duhovnog i fizičkog bića žene isti kao i u biću muškarca. I muškarac i žena su podjednako potrebni i njihove funkcije i uloge u održavanju ljudskog roda su jednako važne. Oni čine jedinstvene sastavne dijelove porodice, a porodica je, svakako, osnovna ćelija društva. Zdrav muškarac i žena - zdrava porodica, a zdrava porodica - zdravo društvo. Društveni značaj porodice je toliki i takav da se veoma teško može pretpostaviti da bi se mogla pojaviti i stvoriti neka druga institucija koja bi je u potpunosti mogla da nadomjesti i zamijeni. A glavni stub porodice, s pravom možemo reći, jeste žena. U tome koliko je žena izgrađena kao islamska ličnost, ovisi koliko će i porodica imati islamske smjernice. Ona je ta koja najviše bdije u porodici. Ona je ta

koja najviše posvećuje vremena porodici. A tu je, prvenstveno, važna njena uloga majke.

3. *Žena kao majka i lažna emancipacija;*

Poslije odanosti Bogu, Islam traži odanost roditeljima: **وَأَعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا**

... **بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا...** *"Obožavajte*

Boga, nemojte Mu pripisivati druga, a zatim činite dobročinstvo roditeljima." ⁵⁾

U drugom ajetu stoji: **وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا**

... **إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا...** *"Tvoj Gospodar*

naređuje da samo Njega obožavate i da roditeljima činite dobro." ⁶⁾ Islam pose-

bnu pažnju pridaje majci kao roditelju,

⁵En-Nisa': 36.

⁶El-Isra': 23.

naglašavajući značaj njene uloge i time joj priznaje određene prednosti: وَرَوَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَى وَهْنٍ وَفَصَّالَهُ فِي سِمَانٍ أَنَّهُ كَانَتِ تَمْلِكُ عَلَى الْبُحْرَيْنِ...⁷ *"Preporučili smo čovjeku da vodi brigu o svojim roditeljima. Uz dosta poteškoće majka ga je nosila u utrobi i dojila oko dvije godine..."*⁷⁾ U jednom hadisu stoje ovriječi: *"Pitali su Poslanika, sallallahu alejhi ve , kome treba posvećivati najveću pažnju? Odgovorio je: "Majki". A zatim kome? "Majki", odgovorio je. A zatim kome? "Majki", rekao je. A zatim, upitali su ashabi? "Ocu", odgovorio je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.*⁸ Iz ovoga vidimo da je njena uloga u formiranju čovjeka, njegovog fizičkog i duhovnog bića, mnogo važnija i značajnija nego uloga

⁷ Lukman: 14.

⁸ El-Buhari u poglavlju "Edeb", br.5514.

oca. Ona mu daje dio sebe dok je u njenoj utrobi za vrijeme embrionalnog razvoja. Poslije rođenja ga hrani vlastitim mlijekom i opet mu daje dio sebe. Njen doprinos u formiranju duhovne strane ljudskog bića, također je velik. Ona je ta koja u dječiju dušu unosi sve što je plemenito, lijepo i uzvišeno. Oplemenjuje dječiju dušu i pored topline ljubavi daje mu sve ono čime ono postaje čovjekom i čime se izdvaja od obične životinje. Otuda je ona velika pažnja koju je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pokazivao prema ženama, pa je rekao: *"Najbolji je onaj koji se najbolje odnosi i ponaša prema ženi. Ja pokazujem najveću pažnju ženama. One su majke naše djece."*⁹

Da bi nam bila mnogo jasnija uloga i počast majke u Islamu i islamskoj porodici i da bi smo, na osnovu toga,

⁹ Ibnu Madže u poglavlju "Nikah" br.1968.

znali cijeniti svoju porodicu, pogledajmo malo na život porodica na Zapadu. Šta za njih znači majka, šta je za njih porodica, šta je za njih pojam "žena", uopće? Prvo što ćemo vidjeti jeste nered u porodicama koji je veoma uočljiv i može ga svako primjetiti. Taj nered je proizašao, svakako, zbog neravnopravnog statusa žene i zbog mješanja uloga muža i žene. Žena se izborila za lažnu emancipaciju. Postala je prividno slobodna i neovisna. Njena sloboda se ogleda u tome što može da radi šta hoće, može da živi kako hoće, može da čini sve što i muškarac. I nema ni jednog posla - fizičke ili psihičke prirode - a da ga žena ne obavlja. Sve što on može, može i ona; on upravlja državom, i ona upravlja, on sudi, i ona sudi, on se odijeva kako hoće, i ona se odijeva kako hoće, on u braku ima svoj privatni život, i ona ga

ima. On može da ima ljubavnicu, i ona može da ima ljubavnika. I nema nikakvih razlika. Muškarac je žena, a žena je muškarac. Pa kada je toliko slobodna i neovisna, kako to da je opet eksploatisana, i kako to da je opet postala predmet naslade i uživanja, i samo to? Ima li ona, uopće, status bića koje se poštuje, koje je simbol kreposti i časti? Muškarci je iskorištavaju i na njoj novac zarađuju. A protiv toga se ona borila. Na račun golih ženskih tijela mnogi zgrću milione i milione dolara. A o njenom mjestu majke da i ne govorimo. Da li ona upoće odgaja svoje dijete ili to rade drugi - škola, televizija, ili često puta perverzne sluškinje. Majka nema vremena za to. Ona je zaposlena, ona ima važnijeg posla. Treba u noćnom klubu da zabavlja muškarce koji se naslađuju njenim tijelom. I ona i muž se vraćaju s posla, umorni i ljuti jedno na

drugo i uvijek nervozni. Kako li se to odražava na njihovo dijete koje u tom momentu očekuje osmijeh i blagost od svoje majke? Je li to ta emancipacija? Je li se to zove slobodom?

Žena na Zapadu je ponižena, prezrena i porobljena. Kršćanska vjera kojoj je odan Zapadni svijet smatra da žena proizvodi grijeh i da je ona izvor svih zala i poroka. Smatra, također, da je veza sa ženom sramota i da se plemenitost ne može ostvariti osim sa udalžavanjem od ženidbe. Društvo koje ima ovakav krut stav nije sposobno da bude pravedno prema ženi i da je stavi u položaj koji joj odgovara.

Radi potpunije slike o pravima i položaju žene na Zapadu, navest ćemo nekoliko ilustracija koje tu stvarnost odslikavaju. Prilikom velike svjetske izložbe automobila 1975 godine u Švedskoj, na kojoj se izlagalo najnovije u čemu

su dospjeli u toj oblasti proizvodnje, upotrijebili su djevojke potpuno gole kao reklamu da bi na taj način što bolje privukli posjetioce.¹⁰⁾ Žena je postala dobro sredstvo za ostvarivanje muških interesa. Na Zapadu se sve gleda kroz interes, pa tako i žena. Zbog toga riječi filozofa Pausa Holbacha zauzimaju svoje pravo mjesto u ovome kontekstu. On je rekao: *"Interes je jedini motiv ljudskih postupaka."*

Najrazvratnije glumice na Zapadu su počele da osjećaju kako žena pada pred nogama muškarca i njegovom duševnom i tjelesnom pohlepom. Poznat je slučaj francuske glumice kada je pred televizijskim kamerama izvodila jedan prizor potpuno gola. Odjednom je postala histerična i povikala u lice glumcu i režiseru: "O psi, vi niste ljudi, vi ne želite od nas žena ništa drugo osim

¹⁰⁾ Iz knjige "Žena muslimanka", grupa autora.

naših tijela, kako bi postali vlasnici miliona na naš račun!" A zatim se okrenula plačući.¹¹⁾ Sve ovo govori o velikim patnjama koje se vješto skrivaju, a koje su ipak očevidne, u kojima živi žena za koju kažu da je napredna, civilizovana i kulturna.

Žena na Zapadu hoda mračnim ulicama i trudna traži bolnicu u kojoj će pobaciti dijete koje nosi. U izvještaju koje je objavilo "Svjetsko zdravstveno udruženje", 1962. godine, stoji da se u svijetu svake godine izvrši oko petnaest miliona pobačaja ili ubistava djece dok su još u majčinoj utrobi.¹² Ovo je podatak koji govori o tajnim pobačajima, a koji zakonski nisu dozvoljeni. Postoje zemlje u kojima su oni legalizovani, i danas ih je sve više i više, kao što su zemlje Skandinavije i mnoge evropske

¹¹ Isto djelo.

¹² Pogledaj knjigu "Žena muslimanka".

zemlje. Statistika nam govori od pobačajima iz 1962. godine. Možemo li zamisliti, ili napraviti neku usporedbu između tog perioda i ovoga današnjeg, nakon trideset i više godina?!

Žena na Zapadu nije samo upropastila sebe, nego je upropastila i jednu veliku odgojiteljicu za buduće generacije koje će također biti izgubljene zbog nje. Izgubila je brižnu majku, izgubila je plemenitu i časnu suprugu. Zapadni svijet će propasti ako upropasti zdravu i uravnoteženu porodicu. Zapad a i ostali svijet mogu spasiti samo islamska načela koja su odredila pravu i adekvatnu ulogu žene u svima vremenima.

Zašto sam spomenuo stanje žene na Zapadu? Zato da bi smo mogli usporediti i nepristrasno odrediti koji su najbolji putevi kojima žena treba hoditi. U Islamu je to davno određeno i samo se treba predati i povinovati njegovim

zakonima, pa ćemo imati i zdravu ženu i zdravu porodicu i zdravu zajednicu i svi ćemo na taj način biti sretni.

S pravom možemo zaključiti ovaj pasus, da Zapadna sloboda koju žele da nam nature modernisti, je besmislena. Ona je kod njih samo riječ koja zvuči ali nema garancije, nema sadržaja, i tumači je svaki narod onako kako odgovara njihovim strastima. Stvarna sloboda je u Islamu i ogleda se u robovanju Jednom Jedinom Gospodaru, pri čemu se čovjek oslobađa dominacije strasti i vlasti poriva. I nije moguće da se ljudski rod oslobodi ni na jedan drugi način osim pobožnošću koja će vladati čovjekom i upravljati njegovom unutrašnjošću. Ako ženom diriguje pobožnost, onda je ona i dobra djevojka i dobra supruga i dobra majka, i u tom slučaju neće biti predmet diskriminacije i neravnopravnosti.

4. *Žena kao supruga;*

Žena svojom udajom ne umanjuje vrijednost svoje ličnosti. Naprotiv, ona udajom dobiva višu čast i poštovanje. Tek tada su i muškarac i žena kompletne osobe. Jedan od razloga zašto Allah stvori ženu jeste i smiraj koji muškarac nalazi prilikom ženidbe. Allah je uspostavio između žene i muža ljubav i milost a one su glavne karakteristike braka: **وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً** *"I od Njegovih znakova je to što vam je od vas stvorio družice da se uz njih smirite, i uspostavio je među vama ljubav i milost. U tome su znakovi*

ljudima koji razmišljaju." ¹³⁾ Kod samog izbora žene za bračnog druga pazi se na četiri stvari; ljepota, materijalni uslovi, porijeklo i vjera, u što spada i moralna čistoća. Te stvari, prema hadisu, udaju ženu. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, je vjeri davao prednost jer ona nudi čednost nad čednostima. Vjera koju žena posjeduje u sebi, neprobodni je zaštitni zid koji čuva, kako njenog muža i djecu, tako i cijelu zajednicu. Na to ukazuje i ovaj kur'anski ajet:

... الْحَبِيثَاتُ لِلْحَبِيثِينَ وَالْحَبِيثُونَ لِلْحَبِيثَاتِ وَالطَّيِّبَاتُ

... لِلطَّيِّبِينَ وَالطَّيِّبُونَ لِلطَّيِّبَاتِ... *...čestite žene*

su za čestite muška, a čestiti muškarci za čestite žene..." ¹⁴⁾ Takva žena i

ostale kur'anske upute kao: وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ

يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ... *"Reci vjericama*

¹³⁾ Suretur-Rum: 21.

¹⁴⁾ Suretun-Nahl: 26.

neka obore poglede svoje..." ¹⁵⁾ Čestita žena neće sebi dopustiti, da i kada ulicom ide, u nekog drugog muškarca gleda. Obaranje pogleda štiti njenu čednost i poštenje. Pokušajmo još na nekim primjerima prikazati odlike žene muslimanke.

- Kada diskutuje i priča, ona ne podvikuje već govori smireno i lagano: *"Ako se Allaha bojite, ne skrećite na sebe pažnju govorom svojim, pa da u napast dođe onaj čije je srce bolesno."* ¹⁶⁾ Može se desiti da žena u društvu svojim pokretima i privlačnim govorom, izazove pažnju drugog muškarca i na taj način bude uzrokom srdžbe svoga muža, što može dovesti do neželjenih posljedica.

- Gornje opisana žena se ne gizda radi nekog drugog pored svoga muža, niti

¹⁵⁾ Suretun-Nur: 31.

¹⁶⁾ Suretul-Ahzab: 32, 33.

onda kada se sprema za izlazak iz kuće, oblači odjeću koja je prozirna, izazovna i tijesna, jer ta odjeća otkriva njene čari pred drugima. Ona slijedi ove Allahove riječi: *"... i ljepotu svoju kao u davna paganska doba ne pokazujte."*¹⁷ Takvim ponašanjem se privlače tuđi pogledi na ženu, a privlačenje pogleda može biti povod dešavanju nekih grijeha.

- Ona je vjerna svome mužu kada je prisutan i kada je odsutan. Mjerilo njene vjernosti je jačina njenog imana. Ne pušta u kuću nikoga bez njegove dozvole niti ide bilo kuda dok od njega ne dobije pristanak.

Islam je obavezao ljude da privređuju, rade i snose troškove porodice. Žena upravlja kućnim poslovima i vodi brigu o djeci, a u odsutnosti muža pazi na cjelokupnu imovinu. Poslanik, salla-

¹⁷ Suretul-Ahzab: 23.

llahu alejhi ve sellem, je rekao:
*"Zemaljski život je blago, a najveće
blago ovoga svijeta je dobra žena."*¹⁸
Sigurno je da ni jedan muškarac ne voli
nevjernu ženu. Niko ne voli da živi sa
ženom, koja kada joj čovjek izađe,
drugog u kuću prima. Islam je to lijepo
definisao pa je precizno odredio ko
smije, a ko ne smije da se osamljuje
sa ženom. Nakon svega ovoga Islam ne
snosi nikakvu odgovornost zbog onih
koji se vrata u doba džahilijeta, pa
zavode prema ženi samovolju i tiraniju,
podcjenjujući je i ponižavajući.

Spomenimo još neka prava koja
žena može slobodno da koristi. One
mogu sa muškarcima učestvovati u
vjerskim obredima-džematu, mogu obav-
ljati i razne javne poslove. U pogledu
naređivanja dobra i spriječavanja zla,
žena ima pravo kao i muškarac. Ona to

¹⁸ Muslim u poglavlju "Dojenje" br.2668.

može izvoditi poukom, savjetom ili kritikom. Ona može kritikovati više i niže rukovodioce, može ih ispravljati u njihovom radu i rukovođenju. Muslimanke u prvo vrijeme Islama su to svoje pravo koristile. Interesantan je primjer Omera, radijallahu anhu, kada je pokušao da ograniči mehr koji je u njegovo vrijeme dostigao visoku cijenu. Jedna žena od prisutnih je ustala i povikala u toku njegova govora: *"Allah nam je dozvolio da uzimamo mehr koliki hoćemo, a Omer hoće da nam ga ograniči."*

Žena ima pravo da ide u džihad ako je potrebno. Ona je to pravo koristila boreći se za širenje islamske misli. Aktivno je učestvovala sa muškarcem u borbi protiv širka. U pozadini je čuvala vojnu spremu i oružje, spremala hranu, nosila vodu, napajala borce, previjala rane, prenosila mrtve i ranjenike. Ensarijka Ummu Atijja

veli: *"Učestvovala sam sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, u sedam vojnih pohoda, spremala hranu, previjala i liječila ranjenike."*

Žena može odigrati veliku ulogu u ratu u kome je osjetan nedostatak muških boraca. Vrijedno je možda napomenuti da ona ne bi trebala da učestvuje u direktnoj borbi ako to nije nužda.

Žena ima pravo na izdržavanje, a muž je taj koji je dužan da je izdržava i nije mu dozvoljeno da troši njen imetak, osim ako mu ona to dozvoli. Ona ima pravo na vjenčani dar (mehr) s kojim potpuno slobodno raspolaže i nije dužna da ga troši na izdržavanje porodice. Ima pravo na obrazovanje i prosvjetu, a o tome ćemo posebno govoriti.

Slobodno bira bračnog druga i niko je u tome ne smije prisiljavati niti

ometati. Za sva svoja dobra djela ona će biti nagrađena jednako kao i muškarac. Potvrda tome je u Kur'anu: *"Tko uradi dobro djelo, bio muškarac ili žena a vjernik je, Mi ćemo mu dati da živi lijepim životom na dunjaluku i uistinu ćemo ih nagraditi na ahiretu najboljom nagradom za ono što su radili."* ¹⁹⁾

5. Obrazovanje žene;

I kao zadnju cjelinu o kojoj bi htio govoriti, spomenuo bih pitanje obrazovanja žene kod nas i uopće u muslimanskim zemljama. Počnimo od toga da sve naredbe koje je naš Gospodar spomenuo u Kur'anu, odnose se i na muškarca i na ženu, osim one koje je On posebno naznačio da su samo za jedno ili za drugo. Jedna od

¹⁹⁾ Suretun-Nahl: 97.

zajedničkih naredbi je i "ikre". Ovaj imperativ je Gospodar uputio svim pokoljenjima oba spola. U Kur'anu se spominje i to da se Allaha najviše boje Njegovi učeni robovi, u što, bez sumnje spadaju oboje. Jer zašto taj učeni rob ne bi mogla biti i žena? Znači, ne može važiti pravilo da za ženu nije nauka. Mnogi su tvrdili da njoj ne treba znanje, za nju je samo kuća i porodica. Iz daljnjeg ćemo vidjeti da je to veoma velika greška. Prosvjećivanje i školovanje nije samo pravo koje šerijat daje ženi, već je to, ujedno, i njena vjerska dužnost, i Kur'an je u tom pogledu ne izdvaja od muškarca. A tako isto ni hadis. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: **طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ** "Traženje nauke je oblgatna dužnost svakom muslimanu"²⁰, a u

²⁰ Ibnu Madže u poglavlju "El-mukaddime" (Uvod)br.220.

nekim predajama se spominje "i muslimanki". U historiji Islama su poznate mnoge žene koje su se isticale svojim znanjem. Sukejna, unuka Muhameda, sallallahu alejhi ve sellem, je bila istaknuta pjesnikinja. U Halepu je djelovala Fatima, radijallahu anha, kao poznati muftija. Izdavala je fetve. Sve žene Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, njih trinaest, su se bavile naukom, a među njima prvo mjesto je zauzimala Aiša, radijallahu anha. Ona je jedna od najučenijih žena i imala je časni naziv "muftinnisai" - ženski muftija. Bila je veliki šerijatski pravnik i bavila se islamskom tradicijom, a veoma veliki broj hadisa prenosi od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Jedan njen savjetnik kaže: *"Nisam vidio nikog da bolje poznaje šerijatsko pravo i pjesništvo od Aiše."* Pored Aiše, historija bilježi i druge žene - alime, kao što su

Zejneba bintu Ebi Berekat i Fatima Semerkandi. Zejneba je bila poznata kao pravnik u Bagdadu, a Fatima u Španiji. Osim njih bila su poznata i druga velika imena.

Muslimani su dali veći broj žena u svim područjima nauke i zanimanja u srednjem vijeku, nego svi ostali narodi. Žena muslimanka, nekada se isticala i radila na svim poljima ljudske djelatnosti. To je bilo vrijeme kada su muslimani bili nosioci kulture i civilizacije, kada se nauka gajila radi nauke i kada mračnjaštvu nije bilo mjesta. Međutim, kasnije, kada muslimani počinju da nazaduju i kao takvi propadaju, a to je period kada su skrenuli s pravog puta, došlo se do te pozicije da se glas islamske žene više ne čuje. Od tada su ženu muslimanku počeli istiskivati iz društva i njenu ulogu mar-

ginalizovati. Prestala je da se bavi naukom, i skoro prestala da se koristi pravima koja joj je Islam dao, što je prouzrokovalo njeno potpuno i zanemarivanje u čitavom islamskom svijetu. Za ovakvo stanje neupućeni najviše krive Islam, govoreći da on to propagira, iako za to nemaju ni najmanje prava, jer pravi razlog takvom stanju, prije svega, leži u skretanju s pravog kur'anskog puta i nepridržavanju osnovnih islamskih principa. Da se ovoga držimo, sigurno bi imali i obrazovaniju ženu. Kod naših starih je bilo uvriježeno mišljenje da djevojke ne trebaju da se školuju, već treba isključivo da se posvete kući. Zabranjivali su svojim kćerkama da idu dalje od osnovne škole, a neke, čak, nisu imale ni tu sreću. I šta se desilo, upravo, kod nas? Naći ćemo da je najnepismeniji dio ženskog stanovništva u BiH, prije rata, bio među bosanskim

muslimanima. Za takvo stanje ne možemo kriviti nikoga drugog do svoje neshvatanje važnosti obrazovanja ženskog kadra.

Neki smjerovi i zanimanja su isključivo vezani za žene, i u takvim situacijama je samo ona kompetentna obavljati izvjesni posao. A to je onda ako želimo da budemo u krugu zakona koje nam je Allah, dželle šanuhu, postavio. Navedimo jedan primjer. Najviše u čemu je potženski obrazovni kadar, po meni, jeste medicina. Allah, dželle šanuhu, je zabranio muškarcu da gleda stidna mjesta tuđe žene. A muškarac ginekolog to čini. Zašto? Zato što nema stručno obrazovane žene muslimanke koja će to raditi. Na Zapadu je to nešto sasvim normalno, zato što kod njih ionako nema nikakvih zabrana po tom pitanju. Ali mi nismo Zapadnjaci, mi smo muslimani, mi slijedimo časni

Kur'an i sunnet Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Žena može otići ginekologu - muškarcu samo u nuždi, a nužda je onda kada mora otići, a ne postoji žena doktor. Smatram da su zaista narasle potrebe da se žene muslimanke školuju i u ovom polju nauke. Isti je slučaj kada se radi i o ostalim granama medicine; stomatolog, ljekar opće prakse, kardiolog, itd.

Zatim, za čim još postoji potreba? Velika je potreba, što se tiče islamskih nauka, da imamo stručne žene u vaspitno-obrazovnom području. O nekim problemima vezanim za ženu i njen život nije uputno da govori muškarac i da je podučava. To mogu učiniti samo žene. Vrijedno je napomenuti i to da ni sve nauke nisu za ženu, i da ona ne treba da izučava osim ono što će joj koristiti i od čega će najviše imati koristi zajednica. A to su svakako discipline

koje će je orjentisati na izvršavanje njene osnovne uloge kao majke, odgovajteljice i vaspitačice. Ako žena ima naklonosti i talenta i za druge discipline, to joj ne smije niko osporavati i treba joj omogućiti da se školuje, sve dotle dok se drži utvrđenih normi ponašanja i morala, što je i njen doprinos općem razvoju i napretku ljudske zajednice. Ja se nadam da ćemo mi imati drugačije mišljenje po pitanju obrazovanja žene od naših starih. U tom smislu, puno sreće svima nama!

Ve sallallahu ala sejjidina Muhammed.

Sadržaj:

Uvod.....	4
Žena kao ravnopravni član ljudske zajednice.....	6
Žena prije Islama i u Islamu.....	8
Žena kao majka i lažna emancipacija.....	14
Žena kao supruga.....	24
Obrazovanje žene.....	31

